

ANALIZA: Zlocinacki entitet

Author: IWPR
ICTY

Dva ključna sudska slučaja u Hagu mogu presuditi da je Republika Srpska osnovana sa namjerama da se sprovede genocid

Najnovija optuznica protiv Slobodana Milosevica za ratne zločine počinjene u Bosni i Hercegovini tereti bivšeg predsjednika da je stvarao para-državne institucije, s namjerom da sprovede genocid. Kao takva, optuznica tereti ne samo bivšeg jugoslavenskog predsjednika nego i samu Republiku Srpsku. U slučaju da se održi, omogućila bi pravnu bazu s koje bi se mogao dovesti u pitanje i sam Daytonski sporazum, koji je utemeljio RS kao politički entitet uspostavljen sa zlocinackim namjerama i kroz zlocinacke akte.

Proces kojim bi zločini genocida u Bosni trebali da odgovaraju pred međunarodnom pravdom, započelo je gotovo istovremeno pred dva visoka suda u Hagu. U martu 1993. godine Republika Bosna i Hercegovina je pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu pokrenula postupak protiv Savezne Republike Jugoslavije zbog kršenja Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida. Iste godine, dva mjeseca kasnije, Vijeće sigurnosti UN uspostavlja Međunarodni krivični sud za zločine na području bivše Jugoslavije. Ono što je prije više od osam godina u svojoj tuzbi tvrdila BiH, danas u svojoj optuznici protiv Slobodana Milosevica tvrdi glavna tužiteljica Carla del Ponte.

Navodi tuzbe BiH potkrijepljeni su obimnim dokaznim materijalom koji svjedoci da su planovi tadašnjeg režima u Beogradu za navodno očuvanje Jugoslavije, odnosno uspostavljanje "velike Srbije", uključivali pripremu, planiranje, organizovanje i provodjenje genocida nad nesrpskim stanovništvom na teritorijama planiranim da udju u takvu državu.

SRJ je na svaki način pokušavala da izbjegne suocavanje i odgovornost pred najvisom međunarodnom sudskom instancom za ova djela. Najprije je odbila da provede naredbu Suda o privremenim mjerama kojima se nalaze prestanak kršenja Konvencije o genocidu. Zatim je osporavala međunarodnopravni subjektivitet BiH i legalnost podizanja tuzbe, kao i nadležnost Suda.

Kada je Sud 11.jula 1996 godine odbio sve prigovore i donio presudu o tome, SRJ je podnijela protivtuzbu protiv BiH tvrdeći da Vlada BiH vrši genocid nad srpskim stanovništvom u BiH. Nakon potpisivanja Daytonskog sporazuma Beograd je uspostavljanje diplomatskih odnosa, sve do 2000-te godine, uslovljavao povlačenjem tuzbe. Preko vlasti Republike Srpske i srpskih predstavnika u institucijama BiH nastojali su onemogućiti donošenje daljih odluka neophodnih za vođenje spora pred Međunarodnim sudom pravde. Kada ni to nije dalo za njih očekivane rezultate, nova vlast u SRJ sa predsjednikom Kostunicom nastoji procesnim manevrima onemogućiti nastavak postupka.

Nakon što je i ovaj plan propao, nove vlasti u Jugoslaviji mijenjaju stav. Pod vodjstvom predsjednika Kostunice, vlada sada tvrdi da SRJ od 1992 do 2000 godine nije bila članica UN, i time nije bila članica Konvencije o genocidu. Zbog toga traži da Sud ponisti svoju presudu iz 1966 godine. Pristupajući (ponovo) Konvenciji o genocidu stavlja rezervu u pogledu jurisdikcije Suda u odnosu na SRJ.

Bosna tvrdi suprotno, da ne postoji baza na osnovu koje bi se ponovo razmatrala presuda iz 1996. Sud će o ovom sporu saslušati usmenu raspravu u proljeće 2002. Ako odluči da odbije ponovno razmatranje odluke iz 1996., slučaj će zahtijevati iznošenje dokaza kako bi uspostavio da li su jugoslavenske vlasti odgovorne za genocid izvršen 1992-1995.

U periodu na koji se odnosi tuzba BiH Slobodan Milosevic je bio najuticajnija ličnost u strukturi vlasti SRJ. Odlučujući uticaj je imao na vojne i policijske snage. Tribunal u Hagu treba da utvrdi ličnu odgovornost Milosevica za planiranje i sprovođenje genocida u BiH.

Za realizaciju ovog velikog zlocinackog projekta u BiH morala je postojati masivna politicka, vojna i kvazi-drzavna struktura. Vjerujem da ce Tuzilastvo Tribunala nastojati da dokaze da je u tu svrhu koristena nacionalisticka Srpska demokratska stranka pomocu koje su stvarane sve ostale infrastrukturne pretpostavke. Istoveremeno kada su stvarali lokalne "srpske autonomne oblasti" i druge mono-etnicke politicke institucije, rane 1992. stvorili su i srpske para-drzavne strukture u Bosni, ukljucujuci izvrsne, zakonodavstvene i sudske, kao i vojne i policijske. S punom podrskom tadašnje Jugoslovenske armije, ova je tvorevina ostvarivala de facto vlast na velikom dijelu teritorije BiH.

Brojni su dokumenti koji potvrđuju nadređenost odgovarajućih organa vlasti SRJ, na celu sa Milosevicem, u odnosu na SDS i strukture koje je ova stranka stvorila u BiH.

Tribunal za ratne zlocine vec je u dvije svoje presude utvrdio da se na teritoriji BiH odigravao medjunarodni sukob i da su susjedne zemlje SRJ i Republika Hrvatska bile umjesane u taj sukob. Time su otpale teze, zastupane prvenstveno iz susjednih drzava, da je u BiH bio gradjanski rat, da je to medjunacionalni i medjuvjerski sukob. U presudi generalu Radislavu Krsticu je utvrdjeno da se prilikom pada Srebrenice desio ratni zlocin genocida nad Bosnjacima.

Tuziteljstvo najavljuje da ce sudjenje Milosevicu trajati najmanje dvije godine. Konacna presuda Medjunarodnog suda pravde, koja se ocekuje kroz godinu dana, moze SRJ proglasiti odgovornom za krsenje Konvencije o genocidu u BiH i narediti joj da zrtvama nadoknadi materijalnu i nematerijalnu stetnu. Odluka suda, nakon iznosjenja dokaznih materijala i argumenata, moze se ocekovati kroz godinu dana.

Dok se cekna na ove presude, vrijeme je odavno isteklo za Republiku Srpsku (a i za Federaciju BiH) da svoj Ustav, ukupan pravni poredak i djelovanje javne vlasti uskladi sa Ustavom BiH, a to znaci i sa medjunarodnim demokratskim standardima o ljudskim pravima. Suprotstavljajuci se na svaki nacin povratku prognannih, uspostavljanju i funkcionisanju institucija drzave BiH i izbjegavajuci saradnju sa Tribunalom, aktuelne vlasti Republike Srpske pokusavaju, na svaki nacin, da konzerviraju rezultate rata. Time ostaju najveća prepreka, istina ne jedina, brzem ukljucivanju BiH u evro-atlanske integracije.

Ukoliko se genocid utvrdi u bilo kojem od ova dva slucaja u Hagu- posebno ako bi se u slucaju protiv Slobodana Milosevica dokazalo da je pomenuto formiranje paradrzavnih institucija bilo u odgovarajucoj mjeri u funkciji izvrsavanja genocida - to bi bilo realno pravno uporište za osporavanje ustavnog poretka u Bosni, nastalog Daytonskim sporazumom.

Dr. Kasim Trnka je profesor ustavnog prava na sarajevskom univerzitetu i savjetnik u Predsjednistvu BiH za ustavno-pravna pitanja.

Focus: International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/analiza-zlocinacki-entitet>